

Seminární práce: popularizační sdělení

Csémy, L., Zábranský, T., Grohmannová, K., Dvoráková, Z., Brenza, J., & Janíková, B. (2012). DOSPÍVAJÍCÍ UZIVATELÉ HEROINU A PERVITINU PO 14 LETECH: ANALÝZA PSYCHOSOCIÁLNÍCH CHARAKTERISTIK. *Ceskoslovenska Psychologie*, 56(6), 505.

V roce 2012 byl v Praze proveden výzkum, zaměřující se na psychosociální charakteristiky u lidí v mladém věku, kteří měli v období dospívání problémy s užíváním návykových látek, jmenovitě opiátů (zejména heroínu), pervitinu a kokainu. Projekt „Mládež a návykové látky“ z roku 1999, na který tento výzkum navazuje, nebyl původně designován jako longitudinální studie, vyšetřování účastníci v období dospívání však měli možnost souhlasit s kontaktováním pro potřeby případné další studie. V původní studii bylo vyšetřeno 180 dospívajících problémových uživatelů drog. Všichni účastníci byli v kontaktu s nějakým specializovaným zařízením, nejčastěji nízkoprahových zařízení K-centr a Drop-Inu. Průměrný věk dotazovaných činil 13,6 let.

Následná studie, o které pojednává tento článek, byla provedena přibližně po 17 letech (tato doba kolísala vesměs mezi 15 a 19 roky) poté, co byly získány prostředky pro jeho realizaci, a z původního vzorku 124 účastníků, kteří souhlasili s pozdějším kontaktováním, se podařilo zapojit do této studie 42 % účastníků, tedy 52. Průměrný věk vzorku byl 31 let. Tito účastníci se poté rozdělili do dvou skupin podle toho, zda v současné době měli nebo neměli problémy s užíváním drog.

Pouze čtvrtina dotazovaných, tedy 13 respondentů, měla v současnosti problémy s drogami, což v rámci výzkumu bylo definováno jako soustavné užívání nějakého opiátu, pervitinu kokainu nebo jejich substitučních látek (běžně využívaných v rámci léčby). Do problémových uživatelů nebyli zahrnuti uživatelé marihuany či extáze. Tyto dvě skupiny se následně porovnávaly v různých psychosociálních a demografických charakteristikách. Výsledky tohoto porovnávání jsou stěžejní částí tohoto výzkumu.

Cíl výzkumu bylo zjistit, u jak velké části vzorku přetrvávají drogové problémy do věku mladém věku a jak, pokud vůbec, se liší ti, kdo problémy mají oproti těm, kdo problémy již nemají. Výzkum měl tři části: (1) rozhovor orientovaný na zásadní momenty životní historie, (2) administrace dotazníků ASI-Lite a Severity of Dependence Scale, zkoumajících závažnost návykového chování a subjektivně pocíťovanou sílu návyku a (3) administrace vybraných psychologických dotazníků, jmenovitě Eysenckův osobnostní dotazník, Dienerova škála životní spokojenosti, Rosenbergova škála sebehodnocení, Krátká škála depresivity a Pětipoložkový index duševního zdraví.

Vzhledem k malému vzorku se podařilo poměrně spolehlivě odhalit jen několik málo rozdílů mezi oběma skupinami. Mezi ty méně překvapivé patří například vyšší počet detoxifikačních pobytů ve zdravotních zařízeních a ústavních či ambulantních léčení pro drogové problémy u skupiny s přetrvávajícími drogovými problémy. O něco zajímavější je rozdíl v životních problémech, které respondenti zakouší. Problémová skupina má větší problémy v oblasti tělesného zdraví, v zaměstnání a v oblasti dodržování zákona. Tyto výsledky jdou ruku v ruce s obecnými předpoklady, avšak nyní jsou navíc podloženy výzkumem. Lze očekávat, že drogově závislí jedinci budou mít větší problém si udržet zaměstnání, stejně tak že budou mít větší problémy s dodržováním zdravé životosprávy, což v kombinaci efektu drog samotných na jednotlivé orgány má negativní vliv na zdraví. Že lidé, kteří užívají ilegální látky, mají větší problémy se zákonem asi nikoho nepřekvapí.

V individuálních proměnných se liší obě skupiny jen v užívání heroínu jako primární drogy a užívání primární drogy denně. Z oblasti rodiny pak je u problémové skupiny vyšší výskyt nadměrného

konzumu alkoholu u matky v době dospívání zkoumaných osob, což je velmi zajímavý poznatek. Obdobný rozdíl u otce se odhalit nepodařilo.

V osobnostních rysech se mezi skupinami nepodařilo odhalit žádný rozdíl. Studie sice naznačuje, že by problémová skupina mohla vykazovat větší míru neuroticismu, avšak k potvrzení této domněnky je potřeba dalšího výzkumu. Studie také naznačuje možný rozdíl mezi skupinami v míře depresivity a v indexu duševního zdraví. U problémové skupiny naznačuje vyšší míru depresivity, avšak překvapivě i lepších skóre na indexu duševního zdraví. Tyto náznaky jsou bohužel nedostatečně podložené daty a je proto i zde potřeba dalšího výzkumu.

Autoři výzkumu uvádí jako hlavní přínos studie poznatek, že intenzivní užívání drog v období dospívání přetrvává do mladé dospělosti pouze u 25 % následně dotázaných. To znamená, že tři čtvrtiny respondentů z následně dotázaných abstinují od užívání opiátů, pervitinu, kokainu či jejich substitučních látek. Tyto výsledky však mohou pocházet i z toho, že pro vyšetření po 14 letech se podařilo získat pouze 42 % původního vzorku. Zde je prostor pro nejrůznější interpretace, kdy jedna z nich může být například ta, že zbylé respondenty se nepodařilo získat třeba i kvůli přetrvávajícím problémům s drogami. Zároveň se také jedná o studii provedenou pouze v rámci Prahy, výsledky tak lze vztahovat pouze na velkoměstskou populaci, jelikož život ve velkém městě se značně liší od menších měst či venkova.